

Medieplan, antagen 2018-04-09

Bibliotekets mediebestånd skall vara allsidigt och sakligt korrekt, stimulera kreativitet och utveckling, erbjuda fördjupning och historisk förankring. Beståndet skall ha en balans mellan olika åsiktsyttringar men ta avstånd från propaganda som syftar till att begränsa de mänskliga rättigheterna eller den demokratiska principen.

Föreliggande medieplan gäller för Sölvesborgs kommunbibliotek (huvudbibliotek och filialer). Den uppdateras varje år i samband med fördelning av medieanslaget och ses över mer grundligt vart femte år med utgångsår 2016.

Bibliotek är en resurs som ger alla fri tillgång till information, kunskap och kultur och som i sin verksamhet inspirerar användare att ta del av denna. Därmed ges människor möjlighet att använda sin demokratiska rättighet att utvecklas, tänka, tala och skriva fritt. Var och en har åsikts- och yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att utan ingripande hysa åsikter samt söka, ta emot och sprida information och idéer med hjälp av alla uttrycksmedel och oberoende av gränser. IFLA (International Federation of Library Associations) har tillsammans med nationella biblioteksöreningar utarbetat manifest för att tydliggöra de principer och värdegrunder som bibliotekens verksamhet baseras på. Flera av manifesten rekommenderas av Unesco. IFLA har även tagit fram etiska regler för bibliotekarier och informationsspecialister och en förklaring rörande bibliotek och intellektuell frihet. Tillsammans med den nya svenska bibliotekslagen bildar dessa ett ramverk för bibliotekens verksamhet och det mediestrategiska arbetet.

Förutsättningar

Styrande och vägledande dokument

- Bibliotekslagen (SFS 2013:80)
- Sölvesborgs kommuns biblioteksplan 2015 - 2018
- Sölvesborgs kommuns gemensamt antagna visions- och värdegrundsarbete, <http://www.solvesborg.se/5831> (2017-05-08)
- Regional biblioteksplan 2016-2018. Region Blekinge och Region Kronoberg
- Riktlinjer och rutiner för lån mellan kommunbiblioteken i Blekinge, Kalmar och Kronobergs län (sydostlån) 2016-01-19
- Riktlinjer för gemensamt medieanslag (för regionen) 2015-12-30
- IFLA:s manifest (svenska översättningar samlade av Sveriges biblioteksforening (se: <http://www.biblioteksforeningen.org/wp-content/uploads/2014/03/BIBLIOTEKENS-INTERNATIONELLA-MANIFEST-WEBB.pdf>)

Sölvesborgs kommuns vision för de närmaste åren vill göra Sölvesborg till en av regionens mest attraktiva kommuner att bo och leva i. Som Strategiska områden utpekade: livsmiljöer, kommunikationer och infrastruktur, arbete och näringsliv, bemötande och service

Målen för folkbiblioteket, definieras i Sölvesborgs kommuns biblioteksplan 2015 – 2018 på följande sätt:

”Vi vill att biblioteket ska:

1. *Tillhandahålla ett varierat och aktuellt utbud av media av hög kvalitet*
2. *Vara jämlikt vad gäller tillgång till media och samhällsinformation för alla*
3. *Aktivt bidra till demokratins och yttrandefrihetens främjande*
4. *Stimulera till och stödja ett livslångt lärande och underlättar för kommunens invånare att nå högre utbildning*
5. *Efterfråga och tillmötesgå kommuninvånarnas behov och önskemål*
6. *Vara en plats som stimulerar till kreativa möten mellan människor, kulturer och idéer*
7. *Väcka läslust och stimulera till vidare läsning*
8. *Vara kommunens centrum för lokalhistoriska studier och forskning”*

Prioriterat under planperioden är att folkbibliotekets olika verksamheter samordnas med en utveckling av ett nytt kulturcentrum i kommunen samt att folkbibliotekets och skolbibliotekets samarbete stärks.

Biblioteket har för mediaområdet konkretiserat följande prioriteringar för 2015-2018:

- öka antalet barnböcker på två parallella språk för målgruppen förskolebarn/familj,
- utveckla konceptet kring utdelning av 3-årsbok och samverkan med BVC,
- digitalisera och tillgängliggöra delar av bibliotekets lokala samlingar på hemsidan.

Målgrupper

Sölvesborgs kommuns biblioteksverksamhet har som primär målgrupp personer som är bosatta eller verksamma i kommunen men har även som syfte att bidra till att göra kommunen attraktiv som besökskommun och ge god service och bemötande till besökare och turister. Bibliotekets verksamhet omfattar även ett lärcentrum med uttalat syfte att bidra till att höja den genomsnittliga utbildningsnivån i kommunen men särskild inriktning på högskolestudier. Biblioteket arbetar aktivt läsfrämjande med målgruppen 0-13 år i fokus.

Enligt bibliotekslagen skall biblioteksväsendet ägna särskild uppmärksamhet åt:

- personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information
- de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på:
 - de nationella minoritetsspråken,
 - andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
 - lättläst svenska.

Demografiska förutsättningar

Sölvesborgs kommun i västra Blekinge har 2016 17420 invånare, varav 12,6 procent är utrikes födda. Folkmängden ökade under 2016 med 277 personer, beroende på positiva inflyttningsstal.

Medelåldern i kommunen har under senare år stigit och 2016 är medelåldern 44,4 jämfört med riket 41,2. Åldersfördelningen i kommunen är

	2015	2017	varav utrikes födda, 2017
0-4 år	907	875	44
5-14 år	1 907	1934	195
15-24 år	1 859	1799	195
25-34 år	1 896	1934	324
35-44 år	1 949	1934	359
45-54 år	2 343	2313	358
55-64 år	2 191	2233	300
65-74 år	2 450	2411	202
75-84 år		1475	135
85-94 år	495	518	35
95- år	49	60	2

Antal personer efter utbildningsnivå 2016

Förgymnasial utbildning	2 820
Gymnasial (2 år)	3 121
Gymnasial (3 år)	2 997
Eftergymnasial < 3 år	1 526
Eftergymnasial >3år	1 705
Forskarutbildning	28
Okänd	304

Andelen högutbildade i Sölvesborg var 2015 16,5 procent vilket är 10 procent lägre än riksgenomsnittet

De största språkgrupperna, baserat på födelseland är:

Svenska, arabiska, polska, rumänska, serbokroatiska, finska, tyska, thailändska, danska, somaliska. ~~Totalt finns mer än 100 språk representerade i kommunen.~~

~~I familjehem och på HVB-hem i kommunen finns ett litet antal minderåriga med främst dari som hemspråk.~~

Folkbiblioteksorganisationen i Sölvesborgs kommun

Verksamheten omfattar ett huvudbibliotek i Sölvesborg, filialer i Mjällby och Hällevik samt en utlåningsstation i Norje. Huvudbiblioteket är öppet 46 timmar i veckan, övriga bibliotek sammanlagt 18 timmar i veckan. Bibliotekets verksamhet omfattar även ett Lärcentrum.

Det totala mediebeståndet 2017-12-31 var 104.044 fysiska medier (inklusive skolans bestånd på filialbiblioteken). Cirka 42 procent av antalet exemplar är barnmedier. 0,25 procent av titlarna är på minoritetsspråk och 9 procent på utländska språk. Två procent av beståndet är DAISY-talböcker. Av medieanslaget gick ca 30 procent till databaser, AV, e-media och periodika. År 2017 var 4 228 lånekonton aktiva (minst en transaktion under året) och 104.883 utlån gjordes under året. Antalet lån per aktivt konto var 24,8 vilket betyder att de aktiva låntagarna inte minskat i antal men gjort i snitt 0,6 färre antal lån jämfört med 2016. Lån per invånare var 6,03. Av den totala utlåningen var cirka 49 procent barnmedier och 51 procent vuxenmedier. Antalet fysiska besök på biblioteket var 79.299.

Filialerna i Mjällby, Norje och Hällevik delar lokaler, mediebestånd och utlåningssystem med skolbiblioteken. Folkbiblioteket ansvarar för inköp av medier för barns läsning på fritid medan skolan har ansvar för studielitteratur, klassuppsättningar och liknande material. Fritt utbyte av medier sker mellan enheterna. Folkbiblioteket ansvarar för katalog- och utlåningssystemet. Vid huvudbiblioteket i Sölvesborg finns en samling böcker för lässtimulans för årskurs 1-3. Denna samling tillhör skolan men disponeras av den bibliotekspersonal som är anställd på projekt via skolans medel.

Biblioteket ingår i sydostregionens (Kronobergs, Blekinge och Kalmar län) mediasamverkan med regionala fjärrlån, transporter och gemensamma riktlinjer. Sölvesborg deltar även i det svenska biblioteksväsendets samverkan kring fjärrlån. För riktlinjer och rutiner se Biblioteksutveckling Blekinge Kronobergs hemsida. För närvarande pågår en utredning om hur det framtida mediasamarbetet ska se ut. Arbetet har resulterat i ett förslag till en ny modell för mediasamarbetet som finns att läsa här:

http://www.biblioteksutveckling.se/a/uploads/dokument/utredningar/F%C3%B6rslag_till_ny_modell_f%C3%B6r_mediasamarbete_inom_Blekinge_och_Kronoberg.pdf

Medieorganisation

Årligen tas ett beslut om fördelning av medieanslaget av verksamhetsansvarig baserat på omvärldsbevakning, målgrupper, prisutveckling för olika medietyper och det eventuella behovet av förstärkning av olika prioriterade områden. Varje områdesansvarig ansvarar därefter för sin andel av medieanslaget och för att se sin del i helheten.

Mediebeståndet

Bibliotekets mediebestånd är ett urval äldre och nyare media, som skall kunna erbjuda igenkännande och utmaning, och som stödjer demokrati, yttrande- och informationsfrihet. Mediebeståndet skall spegla olika åsikter och vara rikt och mångfaldigt. Medier som förhålls till våld, sprider fördomar eller propaganda som syftar till att begränsa de demokratiska rättigheterna eller de mänskliga rättigheterna skall inte köpas in. Medier med låg språklig kvalité eller som innehåller desinformation skall inte tillhandahållas.

Riktlinjer för förvärv:

- Låntagaren ska stå i centrum för vår verksamhet. Personalen ska veta hur och vad som används av mediebeståndet och också av vilka målgrupper.
- Information skall i görligaste mån tillhandahållas oavsett informationsbärare/medium.
- En god balans mellan litteratur för information, utbildning, fortbildning, rekreation och kulturupplevelser skall vidmakthållas. Utlåningstal, såväl som utnyttjande på plats och behov av referensverk för tillgänglighet till information skall beaktas.
- Media skall vara aktuella, tillförlitliga och relevanta.
- Media skall spegla omvärldens behov: Lokalsamhället som biblioteket befinner sig i och användarnas behov och efterfrågan tillmäts avgörande betydelse för bibliotekets verksamhet i stort liksom för urval och inköp av medier.
- Information och läsning skall erbjudas på olika nivå avseende innehåll, språk och anpassning för olika målgrupper. Avseende tillgänglighet gäller att:
 - Vid val av informationsbärare (media) skall stor vikt läggas på aspekten tillgänglighet.
 - För tryckt media skall den utgåva som erbjuder mest läsvänlig typografi och utformning prioriteras.
 - Biblioteket skall tillhandahålla ett urval audioversioner av romaner och fackböcker för allmänheten och särskilt prioritera tillgång till talböcker för personer med funktionshinder.
 - Olika teknikplattformar skall finnas representerade.
 - För information från digitala plattformar (databaser, e-content etc) skall samarbete med andra bibliotek och myndigheter inriktas på att kunna ge fri tillgång till vetenskaplig och forskningsbaserad information.

Låntagaren/användaren är en viktig medaktör i medieurvalet. Vid förfrågningar/beställningar på medier skall alltid inköp övervägas. Böcker av mer avancerad karaktär, som förväntas få endast enstaka utlån kan ersättas med regionlån eller fjärrlån och i förekommande fall övervägs inköp från den regionala potten. (se riktlinjer från Biblioteksutveckling, regionbiblioteket). Valet mellan fjärrlån och inköp avgörs av områdesansvarig bibliotekarie.

Det krävs kunskap, engagemang, kreativitet och servicekänsla hos personalen för att göra medierna kända och tillgängliga för användarna. Vi bevakar trender i samhällsutvecklingen, samtidigt som vi lyfter fram alternativ. Hög kvalitet innebär också snabbhet vid förvärv. Policy för böcker med reservationskö är att inköp av ytterligare exemplar övervägs då antal reservationer per exemplar överstiger 2-3 låntagare.

Särskild omsorg skall läggas på bevakning och anskaffning av material med lokal anknytning.

Områdesbevakning

Budgetansvarig områdesbevakare har till uppgift att:

- bevaka det totala medieutbudet inom sitt område,
- sköta mediebeståndet (urvalet, nya upplagor, alternativ litteratur inom ämnet, böcker i serier, gallring och ordning på avdelningen),
- marknadsföra sitt område,
- ansvara för tilldelade anslag,
- sträva efter att höja cirkulationstalet för sitt område,
- överväga alla inköp i förhållande till befintligt bestånd.

Områdesbevakarna är föredragande vid de gemensamma bokmötena. I görligaste mån deltar samtliga bibliotekarier.

2-3 ggr/år genomförs större inköp av bilderböcker då filialföreståndare och barnbibliotekarier sammanträder i bilderboksmöten.

Inköp av barnlitteratur för bokprat och för olika projekt genomförs i samråd mellan respektive projektansvarig och respektive områdesbevakare.

Gemensamma beslut rörande tidskriftprenumerationer, e-boksabonnemang samt för mediedatabaser tas en gång per år, då utbudet för olika områden går igenom efter förslag från respektive områdesbevakare.

Gallring och bevarande

För de flesta områden gäller principen att gallra lika mycket som det köps in. Särskilt bevarandeansvar gäller dock för lokalsamlingen. Här gallras i princip inget av det kommunspezifika materialet.

Följande kriterier gäller för gallring:

- Föråldrat eller missvisande innehåll
- Ny bok/upplaga finns
- Aktuellare material i annan form finns i ämnet
- Inaktuell (t.ex. debattlitteratur, omodern underhållningslitteratur)
- Sliten/trasig som kan ersättas med nyare exemplar
- Lite utlånad eller ej utlånad på länge
- Umbärlig dubblett, efterfrågan har minskat

I magasin förvaras dubletter, bokpool för läsfrämjande arbete, årgångar av tidskrifter, klassiker inom skön- och facklitteratur som är i dåligt fysiskt skick men som inte kan ersättas av nyare material, litteratur med lokal anknytning, litteratur som har få utlån per tidsenhet men fortfarande är relevanta.

Gallrade medier skall i förekommande fall skickas till Sveriges depåbibliotek i Umeå (se deras kriterier) eller till andra svenska biblioteks specialsamlingar. Övriga exemplar skall kastas alternativt då så är lämpligt (t ex överflödiga dubletter) säljas i biblioteket.

Utvärdering och uppföljning

Medieplanen revideras grundligt vart femte år, och uppdateras årligen. Då görs en uppföljning och utvärdering av de mål som satts för året. En gemensam analys och fastställande av ny plan görs gemensamt av de områdesansvariga.

Underlagen bör omfatta:

- befolkningsförändringar,
- utfall för olika målgrupper (ålder, kön samt för de i bibliotekslagen prioriterade grupperna) avseende befolkningsförändringar, mediebestånd, inköp/gallring, utlåning och förändring mot tidigare år,
- språkbestånd med särskild redovisning av minoritetsspråk,
- nättjänster, kostnad och användning, tillgänglighet (walk-in-use, login, hemifrån),
- e-medier

- region- och fjärrlån. (Uppföljning av mediesamarbetet skall ske löpande under då medborgarnas medietillgång och därmed förvärvs- och gallringsbeslut är avhängig av fjärrlånesamarbetets utveckling.)
- lokala titlar som digitaliserats och gjorts tillgängliga från bibliotekets webb.

Nästa revidering

Inför nästa revidering **våren 2019** bör hänsyn tas till de nya förutsättningar i och med att regionbiblioteket avser att avskaffa den regionala potten för inköp av sådan litteratur som det endast finns behov av ett eller ett fåtal ex i regionen.